

RINGLAV åter i de levandes tal!

Ringlav, (*Evernia divaricata*), är en lav, vars förekomst starkt gått tillbaka under senare tid, främst orsakat av det moderna skogsbrukets metoder.

Laven är en hängande busklav, grågrön till gulgrön, upp till flera decimeter lång. Den liknar en skägglav, men saknar den för dem typiska mærgsträngen. I torra är ringlaven påfallande mjuk, något som också skiljer den från skägglavarna. Dessa blir i torra spröda.

Laven hör främst hemma i fuktiga skogsmiljöer, i sumpskog, i myrkanter och längs vattendrag, där den växer på träd och buskar, ofta lågt. Den huvudsakliga utbredningen i Sverige är östlig, med de flesta förekomsterna belagda från Uppland, Gästrikland, Hälsingland och Medelpad.

Ahlner förtecknade två dalalokaler, nämligen: Malung 1 1/2 km S om V Utsjö, ån Valans ravin, *Picea* 1934 Ht (A, Ht) - Älvdalen; kyrkbyns hemskog, *Pinus* 1933 O. Vesterlund (A, D). Läget på dessa lokaler är idag okänt.

I april i år fann J-O Hermansson en lokal i Ore socken, Järpmyran, där ringlaven fanns i ett smalt sumpskogsparti med inslag av gammelgranar och trånväxta klena granar längs en liten bäck i östra myrkanten. Här fanns några tiotal exemplar på ett tiotal träd, främst granar och ofta växande lågt, somliga bara någon decimeter högt.

I juli i år fann jag ca 9 km söder om denna lokal, en ny med rik förekomst av ringlav inom ett ca 4-5 ha stort område. Här flyter bäckarna från Stora och Lilla Laxtjärnarna samman i en svacka i terrängen. Svackan begränsas mot S och V av en ås med gles mager tallskog på torr-skarp ristyp. Fram till åskränet når västerifrån ett mycket stort kalhyggesområde. Nivåskillnaden från svackans botten till åskränet är ca 40 m. I svackans botten, där i västra delen bäcken från Lilla Laxtjärn rinner, finns en mindre myr. Mellan myren och bäcken från Stora Laxtjärn finns en flack ås med rätt klen tallskog på torr-skarp ristyp. Huvudförekomsten av ringlav är koncentrerad till området uppströms sammanflödet av bäckarna, särskilt den nedre delen av den flacka tallåsen och nedre delarna av slutningen i S och V mot Lilla Laxtjärnsbäcken och myren. J-O Hermansson, Sven Tegenfelt och undertecknade karterade förekomsten vid ett besök i augusti. Karteringen gav detta resultat:

	tall	gran	löv	dött	en
enstaka ex 1-5	95	85	27	23	1
flera ex 5-25	89	90	12	12	
många, mer än 25	41	69	6	6	

Rikförekomster finns bl a på tallstammar, grangrenar och på döda träd. Det vanligaste lövunderlaget är björk, men ringlaven finns även på ett mindre antal klibbalar och på en sälg. Ett exemplar från en tallstam mättes till 60 cm.

Vid besök på platsen i september konstaterade Roland Moberg att denna förekomst av ringlav är den ena av de två rikaste förekomsterna i landet idag. Den troligen allra rikaste förekomsten finns längs ån Svågan i Bjuråker i Hälsingland.

Enligt Moberg är trenden för ringlavens förekomst nu vikande. Därför är det naturligtvis mycket viktigt att skydda dess förekomst, i större områden med hjälp av reservatsbildning, för mindre förekomster med hjälp av Skogsvårdslagens § 21.

På plats, på denna lokal, slås man av att området inte påtagligt skiljer sig från många andra liknande lokaler med mager tallskog, omväxlande med våtmark och sumpskog. Inga särskilt märkvärdiga arter finns, vare sig bland högre växter eller bland mossor och lavar. Ringlaven är undantagen, vars massförekomst här måste ses som en indikation på att lokalen ändå är mycket speciell. En noggrann undersökning borde kunna avslöja vilka dessa speciella omständigheter är. Ett sådant resultat har sedan ett oskattbart värde för vidare skyddsarbete för denna hotade art. En rimlig gissning är att lokalen har särskilt stabila fuktighetsförhållanden, dels tack vare områdets speciella topografi, dels att den trögväxande skogen utgör lämpligt substrat, men också att den förhållandevis ringa kulturpåverkan på skogen i området, (senaste åtgärd lär vara en dimensionshuggning år 1907), gett skogen den långvariga stabilitet laven behöver. I området har dock skogsbränder varit talrika. I den fuktiga svackan, längs bäckarna och myren, kan kanske dock brandrefugier funnits, varifrån laven sedan på nytt spridits i omgivningen. På så sätt har lång skoglig kontinuitet rått, vilket säkrat lavförekomsten.

ROLF LUNDQVIST

TILLÄGG AV JAN-OLOF HERMANSSON

Vem kunde tro att tre nya lokaliteter skulle bli upptäckta under detta år för *Evernia divaricata* (ringlav).

Att överhuvudtaget finna en lokal i Dalarna ansågs som utopiskt. Det har varit en otrolig tillbakagång i landet sedan 1940-talet. Var skulle man finna den i så fall? I vilken miljö?

En uppfattning var efter större myrar, älvar och åar och att den troligen skulle växa på enbuskar. Att tallen skulle ha utgjort ett växtsubstrat ansågs inte som något troligt alternativ.

Den tredje lokalen upptäcktes i oktober (-86) i Mora kommun, efter en bäck kallad Oxbäcken, SO om Rostberg. I och med att det finns tillgång på riktigt gamla träd som har vuxit långsamt (växer för blött) och att skogsbruket har varit skonsamt har det blivit lång stabilitet. Ringlaven växer nästan enbart på de äldsta träden.

Rikligast med ringlav är det på barrträden. Lövträden utgör nog mest tillfälliga växtplatser.

Topografin kring Oxbäcken gör att platsen är skyddad från vind. Bäckens har en viss fallhöjd och runt om ligger det moränåsar. Platsen kan betecknas som tämligen glest trädbevuxen, men ändå fuktighetshållande. Det kan vara en av orsakerna till att ringlaven är sällsynt.

Det är lätt att tycka att den miljö som ringlaven väljer finns överallt och att den borde vara vanlig. Men vi människor kan inte veta och se allt. Det är ringlaven som bestämmer miljön. En ringlavslokal är en ringlavsbiotop!

På de tre lokalerna som nu har upptäckts finns det inga andra exklusiva lavararter. Naturligtvis kan ringlaven indikera någonting helt annat, t ex en speciell insektsart eller en molluskfauna.

Trots allt är ringlavsbiotoperna exklusiva platser i skogen.

På en sträcka av ca 300 m är den spridd på de flesta äldre träden. På några träd är antalet individer mycket stort. Den är sparsamt växande på undertryckta träd (marträd) i kanterna av fastmarken.

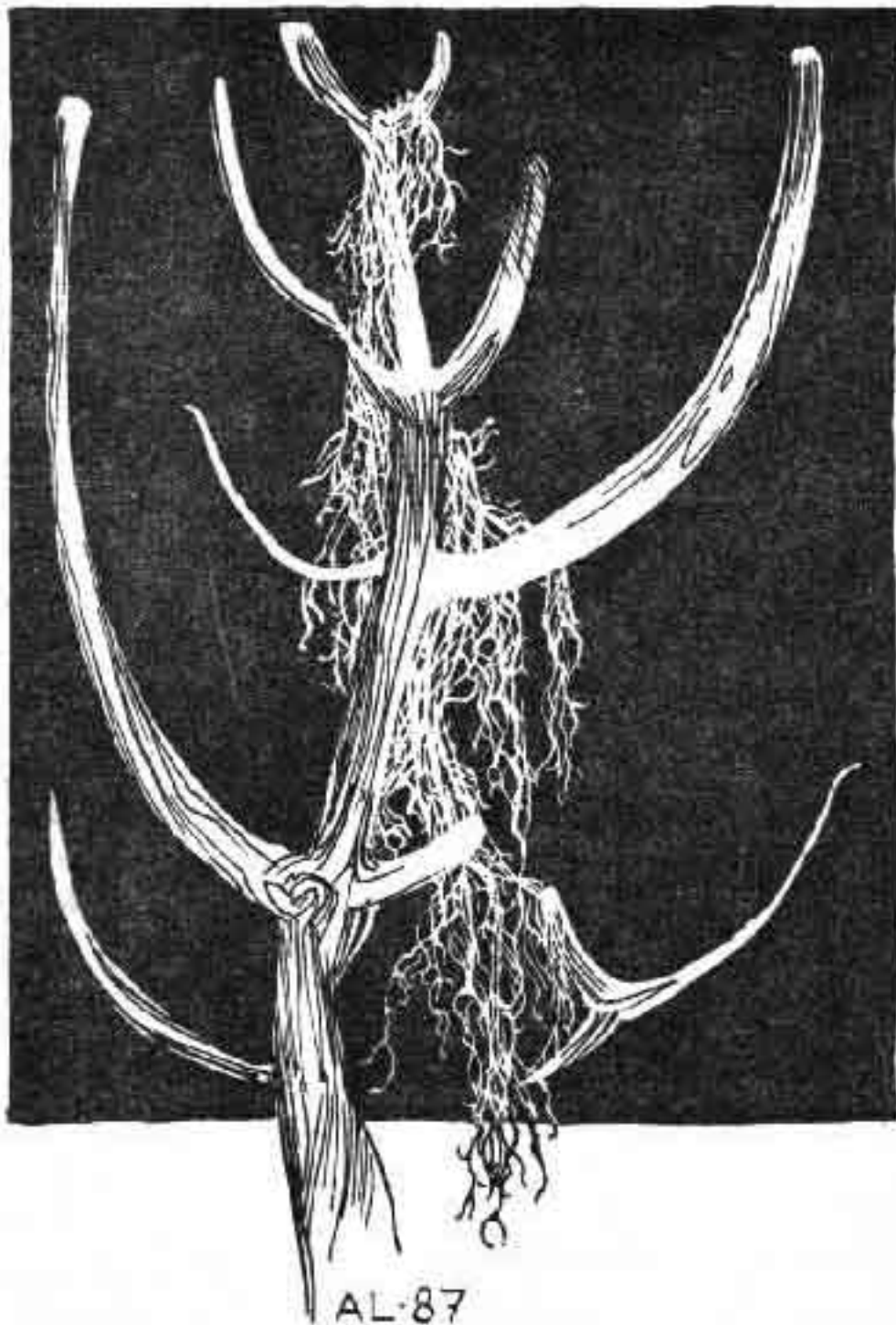
Allt tyder på en pågående expansion. Mindre exemplar hittades i ytterkanterna av området.

Lokalen efter Oxbäcken är större än Järpmoss-lokalen i Rättviks kn.

Tyvärr så har skogsbrukets långa klor även nått detta område. Vid upptäckten var alla träd stämplade med röd färg. Det har inte hjälpt att träden står i myren och är förkrympta. Det fanns till och med färg på ringlavarna, inte ens den rika förekomsten på trädstammarna hade utgjort någon förundran.

Ett samråd med markägaren har framförts som skrivelse till skogsvårdsstyrelsen. Nu ska vi se vad Skogsvårdslagens paragraf 21 går för!

Länge leve Evernia divaricata i Dalarna!

RINGLAV PÅ DÖD EN

Bild: Anders Lindström, Leksand